

minőségirányítási rendszerekről. A témák széles skáláját hangsúlyozták az igen érdekes záró előadások is: a Biblia mint inspirációs forrás a vallásos építészetben, a bábos toronyórák, a kísérletező tudományok képelei, s a hatékony termékfejlesztés.

Az előadások heterogén volta nem törte meg a rendezvény folyamatos szakmai párbeszédét és az előadásokat követő élénk eszmecserét, mely az egymás munkája iránti őszinte érdeklődést is tükrözte, illetve a további kapcsolat kialakításoknak, együttműködéseknek adott teret, főleg a műszaki tudományok határterületein.

A *Matematika és Informatika Szakosztály* a Kolozsvári Akadémiai Bizottsággal, a Farkas Gyula Egyesülettel, a Matlapot működtető Radó Ferenc Matematika Művelő Társasággal, a Babes-Bolyai Tudományegyetem Matematika-Informatika Karával, valamint a Sapientia Tudományegyetemmel közösen rendezett tudományos ülészakot november 14-én, melyen összesen 15 előadás hangzott el.

Miként a múlt években, az idei rendezvényt is a kolozsvári matematika egy jelentős személyiségére történő megemlékezéssel kapcsolták egybe. Így idén Réthy Móra emlékeztek születése százhatvanadik évfordulója alkalmával. Két előadás Réthy Mór, a Kolozsvári Egyetemen a XIX. végén tevékenykedő professzor életpályáját mutatta be. A rendezvény díszvendégei, *Császár Ákos* budapesti és *Daróczy Zoltán* debreceni akadémikusok, az átló nélküli poliéderekről, valamint a közép fogalmáról tartottak előadást. Hét előadáson szakosztályuk tagjai saját kutatási eredményeiket mutatták be.

A rendezvény keretében sor került a kiváló középiskolai tanároknak odaítélt három Farkas Gyula-emlékérem átnyújtására is.

Az *Agrártudományi Szakosztály* a marosvásárhelyi Sapientia EMTE koronkai campusának előadótermében tartotta meg szakosztályi előadásorozatát november 22-én, a meghirdetett műsor szerint.

A szakosztályi elnök, *Jakab Sámuel*, megnyitó beszéde után a plenáris előadásokkal folytatódott a rendezvénysorozat, két szekcióban. A növénytermesztés szekcióban az előadások a következő témákat érintették: a Zeolitos vulkáni tufa hatása a talajszerkezetességére és az alma-termés minőségére; a talaj előkészítési munkák hatása különböző talajmégmunkálás esetén; a

körte hibridek termőre fordulása; az almafajták kötése képessége; a lombtrágyázás előnyei; a hormonkezeléses gyökereztetés előnyei; a csemegekukorica koraisága; a birs gyümölcs szüret előtti öntözésének fontossága; egy biokert bemutatása és annak illusztrálása, hogy kis helyen miként lehet bő termést elérni a növények társítására való odafigyeléssel, valamint a fűszer- és gyógynövénykert fontossága. Az állattenyésztés szekcióban a következő témák hangzottak el: a lótenyésztés története és az Erdélyi nemesítések, kiemelve e haszonállatok sokoldalú használatát; a hegyitarka tejelő tehenészet optimális nagysága, valamint a környezeti, ökológiai helyzetet hatása a hód populáció elterjedésére.

Az előadásokat több mint harmincöt résztvevő hallgatta nagy figyelemmel és érdeklődéssel. A szekcióvezetők hozzászólásai kiemelték a kutatások célját és hozzájárulását az agrártudomány fejlődéséhez.

Köszönet mindazoknak, akik vállalták az aktív részvételt, s tartalmas, színvonalas előadásokkal méltón járultak hozzá a tudomány napja ünnepléséhez.

Erdélyi tudományos közgyűjtemények

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület és a Kolozsvári Akadémiai Bizottság 2008. november 21-én nyitotta meg *A Magyar Tudomány Napja Erdélyben* című rendezvénysorozatát a Protestáns Teológiai Intézet dísztermében.

A Magyar Tudomány Napja Erdélyben 7. fórumának kiemelt témája volt az erdélyi magyar közgyűjtemények helyzete, különös tekintettel az Erdélyi Múzeum-Egyesület gyűjteményeire. Ezen gyűjtemények sorsa és jelenlegi állapotának felmérése a százötvenedik jubileumi év előkészítő munkálatainak is fontos feladata. Méltán nevezhető talán a legvitatottabb s a legösszetettebb kérdéskörnek a ránk maradt erdélyi magyar közgyűjtemények egykori szerepe, az elkobzott gyűjtemények helyzete, közjogi státusa, a magyar közösségek tulajdonjogának elismeréséhez való ragaszkodás, a magyar közgyűjtemények mint történeti nemzeti kulturális örökségek sorsa.

Egyed Ákos elnök nyitóbeszédében rámutatott a közgyűjtemények alaposabb megismerésének gyakorlati jelentőségére: a tudományos ku-

tatás segítése a tájékoztatás-tájékozódás javítása által. Fontosnak tartotta megemlíteni, hogy magyar gyűjteményeket nemcsak a most meghívott intézmények gondolnak, s azt, hogy az erdélyi magyar, román, szász, örmény, zsidó örökségek egymással sok szállal összefüggenek, egymást kiegészítik. Ugyanakkor ismertette, hogy az EME jövő évre tervezett, jubileumi kiadványai közt szerepel az egyesületünk közgyűjteményeit számba vevő tanulmánykötet is, melynek felkért szerzői vállalták az előadást a plénumon. Kiemelte azt a közismert tényt, hogy az Erdélyi Múzeum-Egyesület kezdettől fogva az 1950. évi önkényes felosztásáig az erdélyi magyar kulturális örökség különféle emlékműanyagának gyűjtését tekintette a legfőbb feladatának. A tudatos és kitartó gyűjtőmunka eredményeként összeállt közgyűjteményeknek döntő szerepük volt abban, hogy 1872-ben Kolozsvárt létesülhetett Magyarország második tudományegyeteme. Az egyetem oktató és nevelő munkájának elősegítésére az EME átadta gyűjteményeit használatra az egyetemnek, tulajdonjoga fenntartása mellett. Ez a nagy gyűjtemény azonban a hatalomváltás után sem került vissza az EME-hez, sőt 1950-ben a saját irattárát is elkobozta a kommunista hata-

lom. Ezek miatt Erdély legnagyobb gyűjteménye szétszórta, s helyzete rendezetlen.

Görömbei András, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottságának elnöke előadásában az *Értékek, dimenziók a magyarságkutatásban* c. kötet kapcsán a nemzettudatról, illetve a nemzeti önismerettel való foglalkozás fontosságáról beszélt. Nemzettudatunk történetét áttekintve felsorolt néhány válságos pillanatot, hangsúlyozta elmélyítésének fontosságát annak érdekében,

hogy pontosan lássuk helyünket, lehetőségeinket. Kiemelte a nemzettudat színességét, ugyan is nemcsak a magyarországi magyaroknak, hanem a kisebbségben vagy a nagyvilágban szét-

szórva élőknek is magyar nemzettudatuk van. Értékes gondolatot fogalmazott meg, miszerint a globalizációt pozitívumként is fel lehet fogni, ha általa képesek vagyunk olyan nemzettel emelkedni, amely él a határtalanítás lehetőségeivel a szellemi életben, ellenségeskedés nélkül. Erkölcsi és szellemi tartalékainkat fel kell használnunk a nemzet megmaradására, meg kell őriznünk méltóságunkat, mert nem vagyunk kevesebbek, mint mások. Végül pedig azt kívánta, hogy az előadásokban számba vett értékek is segítsék a nemzet felemelkedését.

Köszöntő beszédet mondott *Bitskey István*, a Debreceni Akadémiai Bizottság újonnan megválasztott elnöke, kiemelve az intézményeink közötti jó együttműködést, amelyet a továbbiakban is szeretne szorgalmazni. Rövid üdvözlő beszédében *Vargáné Szűcs Edit*, a Debreceni Egyetem Műszaki Karának dékánja is a szakmai kapcsolatok fontosságát hangsúlyozta.

A továbbiakban a plenáris ülészak előadásai következtek.

Gyarmati Zsolt, a Csíki Székely Múzeum igazgatója nyitotta meg a plenáris előadások sorát, hangsúlyozva, hogy nem lehet eleget beszélni a magyar kulturális közgyűjteményekről. A csíkszeredai Mikó-vár gyönyörű műemléképületében található intézmény, a Csíki Székely Múzeum gyűjteményeit mutatta be. Röviden beszélt a múzeum alintézményeiről: a zsögödi Nagy Imre Emlékház és Galériáról, a Tusnádon lévő Borvízmúzeumról. Bemutatta a múzeum néprajzi gyűjteményeit, amelyeket a fa-, kerá-

mia-, fém- és textilkollekciók alkotnak. Beszél a képzőművészeti, a szabadtéri, a régészeti-történelmi és a természettudományi gyűjteményekről, ugyanakkor az igen jelentős régi könyvgyűjteményről is, amelyet főleg a Csíksomlyói Ferencs Rendház és a Csíkszeredai Katolikus Gimnázium könyvtárainak állománya, valamint kéziratok és levéltári anyagok alkotnak. Végeztül elmondta, hogy nagy gondot fordítanak a műtárgyvédelemre és a restaurálásra.

Vargha Mihály igazgató ismertette a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum közgyűjteményeit. Előadásában röviden összefoglalta a múzeum történetét, amiből a hallgatóság megtudta, hogy az intézmény 1912-ben költözött a Kós Károly által tervezett impozáns épületbe. A korábban alapítványként működő intézmény ma már csak államosított gyűjteményekkel rendelkezik. Bemutatta a Székely Nemzeti Múzeum öt belső (természettudomány, régészet, történelem, néprajz, könyvtár) és öt külső részlegét (Gyárfás Jenő Képtár, csernátoni Haszmann Pál Múzeum, kézdivásárhelyi Céhtörténelmi Múzeum, zabolai Csángó Néprajzi Múzeum, baróti Erdővidéki Múzeum). Vargha Mihály beszámolt arról is, hogy elkezdték a gyűjtemények digitális feldolgozását, valamint kiemelte, hogy ebből a szempontból is nagyon fontos lenne az intézmények együttműködése, rendszerben való működtetése.

Zepezsáner Jenő, a székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum igazgatója a múzeum fogalmának meghatározásával kezdte előadását. A következőkben az intézmény névadójáról, Haáz Rezsőről beszélt, majd bemutatta az 1950-ben államosított intézmény könyvtári, történelmi, régészeti, néprajzi, természettudományi és helytörténelmi gyűjteményét, valamint dokumentumtárát.

Az előzetes programban meghirdetett *A marosvásárhelyi Teleki Téka közgyűjteményei* című előadás elmaradt.

A délelőtti plenáris előadások az EME gyűjteményeinek bemutatásával folytatódtak. Az ülésnek ezt a részét Péntek János, a Kolozsvári Akadémiai Bizottság (KAB) elnöke vezette.

Nagy-Tóth Ferenc a természettudományi szakosztály megalakulásának történetével foglalkozott, és ezen belül a természettudományi gyűjteményekről szolgáltatott adatokat. Előadásába befoglalta Mikó Imre (1856) gondolatát: „Ha múzeumunk lesz: a tehetséges ifjú, a lelkész, a

tanár, a hírlapíró, az irodalom férfia, a tudomány és művészet valamennyi barátja és művelője lelend magának forrást, honnan ismereteit gyarapítsa; eszközöket, mik által tehetségeit kifejtse, tért, hol magát kitüntesse.” Az egyesület tényleges működése a tudományágazatok szerinti szakosztályok által valósult meg. A természettudományokat is magában foglaló szakosztály elkövetülése az egyesület megalakulása (1859. november 23.) után hamarosan elkezdődött (1859. december 31.). A természettudományi szakosztály gyűjteményeit az állattár, a növénytár és botanikus múzeum, valamint az ásványtár alkották, amelyeknek nagyon gazdag állományuk volt és igen sok ritkaságot tartalmaztak.

Sipos Gábor előadásában az intézmény könyvtárának múltját idézte fel. Számba vette a könyvtár történetének öt szakaszát, amelyek a történelmi események és az állományfejlődés hatására alakultak. Az EME hajdani nagy könyv- és levéltári gyűjteményeit mutatta be röviden, amelyeket az intézmény adományok, vásárlás és duplumcsere által szerzett, és amelyeket a Ferenc József Tudományegyetem használatára bocsátott, majd az államosítás során elkoboztak. Felsorolta a könyvtár alapítóit, a különböző gyűjtemények adományozóit, valamint az itt dolgozó könyvtárosok, levéltárosok kiemelkedő munkásságát.

Az ülést vezető Péntek János záróbeszédében megismételte azt, amit az előadásokból is érzékelni lehetett: az erdélyi magyar közgyűjtemények nagyságát, s egyben súlyos veszteségét is, mely cselekvésre kötelez mindannyiunkat.

Az idők folyamán az Erdélyi Múzeum-Egyesület státusa többször volt kérdéses, s így gyűjteményeinek sorsa is, nemcsak 1918-ban. Tehetlenség jellemezte a későbbi időszakot is, zárószavában az 1929. február 3-án, az EME közgyűlésen elhangzott gondolatot idézte: „Nekünk a jelent ismervé többet kell a jövőbe, mit a múltba tekinteni.”

A Kolozsvári Akadémiai Bizottság első ízben adta át a KAB-díjat, amelyet a *Ferenczes István* főszerkesztő által képviselt csíkszeredai *Székelyföld* kulturális folyóirat kapott meg. Majd ismertették az MTA köztestületébe újonnan felvett tagok névsorát.

Ezt követően az Erdélyi Múzeum-Egyesület elismeréseinek átnyújtására került sor. Hidvégi gróf Mikó Imre (1805–1876)-emléklappal jutalmazták Gaal Györgyöt az EME újjászervezésé-

ben és folyamatos működtetésében kifejtett kiemelkedő munkásságáért. Laudációt Kovács András művészettörténész mondott.

A fiatal kutatóknak szánt Nagy György (1938–1998)-emlékdíjat első ízben Gergely Orsolya csíkszeredai szociológus és Nagy Mihály Zoltán történész érdemelte ki. A díjazottak pályázatait, illetve a díj alapításának történetét Sipos Gábor alelnök ismertette.

A délutáni ülészakon az EME további gyűjteményeit mutatták be.

Murádin Jenő az EME képtáráról tartott beszámolót. Előadásában elmondta, hogy mintegy félezer festményt és kétezret meghaladó grafikai művet, rajzot, metszetet, könyomatot birtokolt az EME, pontosabban az érem- és régiségtárat is magában foglaló Erdélyi Nemzeti Múzeum. Olyan érték ez, amelyből az egyesület 1949-es feloszlata után csak nagy ritkán láttunk kiállításon egyes darabokat. A gyűjtemény döntően nagy része a mai Művészeti Múzeum (Bánffy-palota) raktáraiban vár jobb időkre és restaurálásra. Jutott a gyűjteményből (elsősorban a grafikai kollekciónak) a kolozsvári Egyetemi Könyvtárnak és az Erdélyi Történelmi Múzeumnak is. Maga a gyűjtemény egyidős az EME létrejöttével, beleértve annak történelmi előzményeit is, az 1841–43-as erdélyi diétán tett följajánlásokkal.

Előadásában kitért a Bánffy Dénesné donációjával már számottevővé alakult gyűjteményre, amely az évtizedek során fölgyarapodva előbb a Múzeum-kerti Mikó-villában, majd az egyetem régi és új épületében, végül a Bástya utcai múzeumban nyert elhelyezést.

Szó esett az 1902-es és 1913-as magyar állami letétekről, melyek lehetővé tették, hogy az első világháború küszöbén Pósta Béla kitartó szorgalmazására nyilvánossá és látogathatóvá váljék Kolozsvár képtára – az EME képzőművészeti gyűjteménye. Majd a gyarapodás időszakát (1940–44) mutatta be, amikor Roska Márton igazgatása alatt a múzeum a legtöbb képet vásárolta. Végig követhettük azt az utat, melyet a hányatott sorsú gyűjtemény megszenvedett, menekítései, osztódásai és raktári elzártsága során.

A műveknek közel kétharmada található teljesen a mai kolozsvári Művészeti Múzeum raktáraiban (részben állandó kiállításon), továbbá az Erdélyi Történelmi Múzeum tulajdonában és a kolozsvári Egyetemi Könyvtár metszetgyűjteményében.

Az EME képanyagából előbb a pár évig működő „nyugati oszdtálon” mutattak be műveket, majd az alapkiállításra is bekerültek innen származó alkotások. Legtöbbjük azonban a múzeumi raktárakban vár jobb időkre. Közülük nem egy – így a nagyméretű Munkácsy-kép is – pergő festékrétegével sürgető restaurálásra szorulna.

Az értékes kutatási adatokat végül húsz dokumentumfelvétel kivételével s ezek ismeretetésével tette teljessé.

Vincze Zoltán az Erdélyi Múzeum-Egyesület Érem- és régiségtárat mutatta be, elemezve történetének különböző korszakait. Az induláshoz (1856–1862): gróf Kemény József, gróf Mikó Imre és Torma Károly adományai, hagyatékaik járultak hozzá. A szervezés (1862–1898), a Finály-korszak: Finály Henrik, az EME titkára került az érem- és régiségtár élére, ebben a korszakban a gyűjtemény megnyílt a nagyközönség számára is, majd 1872-től az egyetemi oktatást szolgálta, kezelését átvette az egyetem. Finály Henrik egyetemi tanárként továbbra is a múzeum őre volt. A virágzás (1899–1919), a Pósta-korszak: Pósta Béla a frissen létesített régészeti tanszék egyetemi tanára, egyben az egyesületi érem- és régiségtár igazgatója lett. Dinamizmusával, jó szervezési készségével, szaktudásával sikerült a tárat felvirágoztatnia. Küzdelmes évek (1919–1940): az érem- és régiségtár a román egyetem kezelésébe került, de sikerült megőrizni a táruk egyesületi tulajdonát, ebben az időszakban a táruk gyarapodása szegényes volt. A megújulás (1940–1945), a Roska-évek: az érem- és régiségtár visszakerült az EME kizárólagos felügyelete alá, ekkor a gyarapodás számottevő volt, ajándékok, állami segély, ásatások révén. Az utolsó évek (1945–1950), átmeneti helyzet: a táruk a román egyetemet képviselő igazgató és az EME által kinevezett megbízottak (László Gyula, Entz Géza, ifj. Kós Károly, Csetri Elek) kettős felügyelete alá tartoztak, majd 1950-ben bekövetkezett az államosítás. Az EME felszámolásakor (1950) állománya kb. 90 ezer régiség, 30 ezer érmét számlált. Ezt követően Vincze Zoltán a régiségek és érmek gyarapodását mutatta be az évek folyamán. Az előadása végén egy virtuális múzeumlátogatásra kalauzolt, szemelvényeket láthattunk a múzeum jelenleg kiállított tárgyaiból. Ma az állomány legnagyobb részét az állami tulajdonú Erdélyi Nemzeti Történelmi Múzeum kezeli, egyes csoportjait a helyi néprajzi, illet-

ve művészeti múzeum őrzi, válogatott darabjai bukaresti gyűjtemények hírére öregbítik.

Tötszegi Tekla előadása az EME néprajzi gyűjteményeiről szólt, meghatározó gerince a néprajzi gyűjtemény gyarapodása volt. Nem kis feladatra vállalkozott, hisz a gyűjtemények gyarapodásának feldolgozásához a leltári tételek precíz számbavétele, elemzése révén szolgáltatott értékes adatokat. A néprajzi gyűjtemény gyarapodását hat korszakra bontva mutatta be.

1899 előtt: 44 tárgy került a gyűjteménybe. A tárgyanyag összetétele esetleges volt, az adományozók közül Gyulai Pált emelte ki.

1899 és 1919 között: összesen 2934 tételes gyarapodást számlált kétféle leltárkönyvből, legnagyobb arányban díszes textilfélék vannak (a tárgyállomány 37%-a), ezt a kerámiatárgyak (11%), illetve a különféle mesterségekhez tartozó munkaeszközök (9,5%) követik. Ebben az időszakban az adományok mellett nagyobb szerepet kapott a gyarapítás: a megtervezett gyűjtések során szerzett s közvetítők révén megvásárolt anyag. Ezt a korszakot részletesebben mutatta be (a tárgyak darabszámát, gyűjtési helyét, gyűjtőjét, adományozóját is megemlítve).

A gyűjtések különböző formáira is kitért, mint pl. 1910-ben, finn mintára, önkéntes gyűjtők toborzása az Unitárius Kollégium végzősei közül, akik saját falujukban gyűjtöttek, vagy Milecker Rezső főgimnáziumi tanár kis-ázsiai expedíciójából 52 darab, főként gazdálkodáshoz kapcsolódó tárgy beszerzése, valamint Gyarmathy Zsigáné gyűjteményének megvásárlása az örökösöktől. Ugyancsak ebben a korszakban, 1913-ban, a Szolnok-Doboka megyei Irodalmi, Történelmi és Ethnographiai Társulat múzeuma néprajzi gyűjteményének letétbe helyezéséről is számot ad.

1920 és 1940 között az erőfeszítések a meglévő tárgyállomány megőrzésére, konzerválására irányultak, a gyarapodást ebben a korszakban csupán 37 tárgy képezte az 1921 és 1923 közötti években (hunyadi és beszerce-naszódi gyűjtések – halászzattal, mesterségekkel kapcsolatos tárgyak).

1941 és 1944 között a gyarapodás 5066 tárgynyi, melyek gyűjtemények megvásárlásából (pl. 1740 tárgy a Kolozsvári Ipari Múzeum kerámia- és textilgyűjteményéből, a 2876 tárgyból álló Erdélyi Kárpát Egyesület néprajzi gyűjteménye), adományokból (Szabó T. Attila varrottas és ke-

rámia, illetve Kelemen Lajos varrottas ajándékai) származtak.

1945 és 1950 között 259 tárggyal gyarapodott a néprajzi gyűjtemény, ezek gyűjtők ajándékaiból származtak. Gunda Béla gyűjtése (főként az állattartás, pásztorművészet témakörében), Kós Károly kalotaszegi, mezősegi, torockói, moldvai gyűjtése (fonás-szövés, halászat, földművelés, vasművesség eszközei), Nagy Jenő kalotaszegi, torockói gyűjtése (viseletdarabok), Kallós Zoltán válaszúti és magyarvistai gyűjtése (textilek, szokások eszközei).

Ma az állomány legnagyobb részét a Kolozsvári Állami Néprajzi Múzeum kezeli.

Az EME egykori középkori és kora újkori kőtáráról *Mihály Melinda* beszélt. Kutatása szerint az érem- és régiségtár szerves részeként alakult ki és fejlődött a csaknem százötven év alatt s vált a Kárpát-medence reneszánsz polgári építészetének leggazdagabb gyűjteményévé. A kőtár anyaga folyamatos gyűjtés révén formálódott.

Az előadásban elhangzott, hogy Pákei Lajos, Kolozsvár akkori főépítésze nevéhez fűződött számos XVI–XVII. századi faragvány megmentése. Továbbá Pósta Bélát méltatta, kinek igazgatósága alatt valósult meg az első restaurátorműhely és jöttek létre az első kiállítások. Szintén Pósta Béla érdeme a gyűjtemények szakszerű feldolgozásának elindítása, 1919-ig ötven darabbal gyarapította a kömlékek számát Kelemen Lajos segítségével, melyeket fényképfelvételekkel, illetve gipszmásolatokkal (Szeszák Ferenc szobrász munkái) egészítettek ki.

A történelem sorsfordulói a kőtárra is kihattak: 1918 után évekig szüneteltek a beszerzések. Mihály Melinda ezután részletesen bemutatta a kőtár történetét, gyarapodását, értékes kutatási adatokkal szolgált, fényképanyaggal szemléltetve. Megemlítette, hogy 1932-ben Ferenczi Sándor és Duka Péter jóvoltából végre lehetőség nyílt a középkori és reneszánsz kőfaragványok méltó elhelyezésére. Fontosnak tartotta kiemelni, hogy ugyancsak ebben az időszakban a Házsongárdi temető számos síremlékét

sikerült megmenteni, huszonötöt a múzeumba szállítottak.

Az 1940 utáni időszakról elmondta, hogy a kolozsvári múzeum a Magyar Nemzeti Múzeum részévé vált, s Entz Géza folytatta tovább a kőtár gyarapítását, a Múzeum-Egyesület levéltárának alkalmazottjaként. Az újból megindult műemlék-helyreállítások eredményeként több kibontott építészeti töredék került a kőtár állományába.

A továbbiakban a második világháború időszakát elemezte, melyet a múzeum veszteség nélkül élt át, és anyagának publikálása is zavartalanul folytatódhatott. Kiemelte azt a tényt, hogy Entz Géza még az utolsó pillanatban, 1949 és 1950 között fölmérte a kőtár valamennyi (243) emlékét, de kiadására már nem kerülhetett sor.

Ezt követően a múzeum sorsáról számolt be, melynek igazgatása a Román Akadémia kolozsvári fiókja felügyelete alá került. A tárákat és a kiállításokat zárolták. 1963-ban megalakult az Erdélyi Történelmi Múzeum mint a Kultúr- és Művészeti Minisztériumnak közvetlenül alárendelt intézmény. 1963 után a múzeum egész anyagát újraleltározták.

Végezetül az 1990 utáni időszakra tért át, melyben a középkori kőtár gyűjteménye lassan gyarapodott: többnyire régészeti ásatások és helyreállítási munkálatok, újjavítások alkalmával felszínre került anyagokkal, valamint egy-két helyszíni gyűjtés eredményével bővült a kőtár állománya.

A kőtár jelenlegi helyzetét elemezve megállapította, hogy megközelítőleg ötszáz faragványt számlál, melyből kétszáz kiállított, a többi a raktárban található. Felhívta a hallgatóság figyelmét arra a szomorú tényre is, hogy a faragványok nagy része sürgős konzerválásra, illetve restaurálásra szorul.

Bogdándi Zsolt a jelenkori gyűjteményekről számolt be. Előadása elején kitért az Erdélyi Múzeum-Egyesület egykori kéziratárára, első öre és legavatottabb ismerője, Kelemen Lajos nyomán. Ezt követően röviden bemutatta az egykori igen gazdag levéltár és kéziratár történetét, továbbá hangsúlyozta, hogy a jelenlegi kéziratgyűjtemények csak igen kis részben pótolhatják azt az űrt, amely azáltal keletkezett, hogy 1950-ben az EME-t önkényesen megszüntették.

Ugyanakkor kifejtette, hogy az Erdélyi Múzeum-Egyesület az 1990. évi újraszervezése óta

törekszik arra, hogy – egykori gyűjteményei visszaszerzése mellett – vállalja a tudóshagyatékok begyűjtését, biztonságos tárolását és kutathatóvá tételét. A jelenlegi kéziratár alapjait az EME életében is egykor jelentős szerepet játszó tagtársai (Szabó T. Attila, Nagy Jenő) hagyatéka képezték, ezek mellé kerültek utóbb nem kevésbé jelentős letétek és kéziratgyűjtemények, lényegében felajánlások útján, ilyenek: Brüll Emánuel, Gy. Szabó Béla, Kelemen Lajos, Kós Károly, Nagy Jenő Vetró Artúr, Bözödi György, Imreh István, Jordáky Lajos és még mások hagyatéka. Előadása végén hangsúlyozta, hogy az EME továbbra is fontosnak tartja azt, hogy a múlt még fellelhető forrásait megmentse, ezért adományként vagy esetleges megvételre bármilyen dokumentumot (oklevelet, levelet, gyászjelentést, kéziratot stb.) elfogad.

Az előadásokat értékes hozzászólások tették teljessé. *Benkő Samu* akadémikus a következő kérdéseket fogalmazta meg: hova kerültek az egyes tárgyak, bútordarabok, ki tudja még, hogy egy-egy gyűjteménynek milyen sors jutott az évek során?

Wanek Ferenc geológus a könyvtár természet-tudományi gyűjteményéhez szolgált kiegészítő adatokkal, Kovács András művészettörténész a képtár 1970-es években történő feldolgozásának munkálatairól számolt be, saját tapasztalatait osztotta meg, s ugyanakkor kiemelte, milyen értékes volt elődeinknek erre a munkára való ösztönzése. Egyed Ákos elnök is jövőbeli cselekvésre biztatott záróbeszédében.

Aki jelen volt érezhette, hogy a gyűjtemények sorsa elkötelezettségre, elhivatottságra int, üzen még a mában is, hogy itt megannyi tenni-való és értékelés vár ránk, azért, hogy elődeink munkáját, gyűjtéseit, kutatásait megőrizzük, továbbadhassuk. Van bőven feladat mindannyiunknak, s főleg a fiatalok bevonásával lehet igazán úgy nekilátni akár a tételes feldolgozásnak is, hogy az a tudományt, a hagyomány-ápolást s az utánpótlás-nevelést egyaránt szolgálja.

A Magyar Tudomány Napja Erdélyben hetedik fóruma nagy érdeklődésnek és sikernek örvendett, a pénteki plenáris előadások előtt százharminc résztvevő regisztrált.

Bitay Enikő
főtitkár